

**ONTWERP VAN DECREET TOT INSTELLING VAN EEN TOETSINGSKADER
EN EEN VASTE COMMISSIE OM VERZOeken TOT TERUGGAVE VAN
CULTUURGOEDEREN DIE GEROOFD ZIJN IN HET KADER VAN DE
NAZIVERVOLGING, TE BEHANDELEN**

Samenvatting

Het decreet tot instelling van een toetsingskader en een vaste commissie om verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, geroofd in het kader van de nazivervolging, te behandelen, regelt de oprichting van een Vlaamse restitutiecommissie nazi-roofkunst, alsook het vastleggen van het mandaat van deze commissie, de samenstelling, de interne werking en de aanvangsprocedures. Daarnaast bepaalt het decreet ook het toetsingskader (de krijtlijnen waarbinnen gewerkt zal worden) van deze commissie. Dit kader duidt welke elementen meegenomen worden in de advisering over de verzoeken tot teruggave.

Dit decreet geeft gevolg aan de engagementen van de Vlaamse regering in het Regeerakkoord 2024-2029, de Beleidsnota Cultuur 2024-2029, de Beleids- en Begrotingstoelichting 2026 en de Strategische Visienota Kunsten en Cultureel Erfgoed in Vlaanderen (2026-2030).

De Vlaamse restitutiecommissie nazi-roofkunst zal op basis van billijkheid en rechtvaardigheid een advies formuleren over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, waarvan de verzoekers stellen dat de oorspronkelijke eigenaar door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en die tegenwoordig deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap of zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

De restitutiecommissie formuleert haar adviezen aan de Vlaamse regering/minister van de cultuur, bij verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen die deel uitmaken van de collectie Vlaamse Gemeenschap. De restitutiecommissie kan ook een advies verlenen aan indieners van vragen tot teruggave, lokale overheden en particuliere eigenaars over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

A. Situering

Het decreet tot instelling van een toetsingskader en een vaste commissie voor de behandeling van verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, geroofd in het kader van de nazivervolging, heeft betrekking op het beleidsveld Cultuur en geeft invulling aan onderstaande geformuleerde beleidsdoelstellingen:

- **Vlaams Regeerakkoord 2024-2029:** "Het restitutiebeleid, voor geroofde kunstwerken in zowel binnen- als buitenland, zetten we op punt.";
- **Beleidsnota Cultuur 2024-2029:** "Ik onderzoek de noden en mogelijkheden om het restitutiebeleid verder op punt te stellen (RA, p.180). Ik maak daarbij werk van een gestructureerde afhandeling van de bestaande en toekomstige claims tot teruggave van tijdens de Nazi-periode (1933-1945) geroofde kunst. Het is mijn bedoeling om volgend jaar een voorstel voor toetsingskader en beleidsuitgangspunten voor de behandeling van restitutieclaims aan de Vlaamse regering voor te leggen, samen met een voorstel tot samenstelling van de vaste adviescommissie hiervoor. Ik blijf ook collectiebeheerders stimuleren om herkomstonderzoek te voeren naar de stukken uit hun collectie."
- **Beleids- en begrotingstoelichting 2026:** "In 2026 stellen wij een vaste restitutiecommissie aan die volgens goedgekeurde procedures en een duidelijk toetsingskader restitutieclaims inzake nazi-roofkunst zal behandelen. Het vast toetsingskader wordt vormgegeven rekening houdend met het advies van de ad hoc commissie nazi-roofkunst, die zich voor hun opdracht baseerde op een grondige analyse van professor Demarsin."
- **Strategische Visienota Kunsten en Cultureel Erfgoed in Vlaanderen (2026-2030):** "Vlaanderen voorziet een decretaal kader voor een restitutiecommissie nazi-roofkunst en koppelt daaraan de ambitie om herkomstonderzoek systematisch te versterken. De restitutiecommissie nazi-roofkunst zal adviezen verlenen over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, waarvan de verzoekers stellen dat ze in het kader van de nazivervolging onvrijwillig verloren zijn door de oorspronkelijke eigenaars (1933-1945). Deze restitutiecommissie zal een rechtstreeks advies bezorgen aan de Vlaamse Regering voor teruggaveverzoeken over werken uit de Collectie Vlaamse Gemeenschap. De commissie kan ook, op verzoek, adviezen verlenen over teruggaveverzoeken over andere cultuurgoederen binnen de Vlaamse Gemeenschap. Lokale besturen, private eigenaars en de verzoekers kunnen een adviesvraag indienen. Voor elke adviesvraag over een restitutieclaim naziroofkunst, voorzien we ook uitgebreid herkomstonderzoek."

Daarnaast geeft deze beslissing tot oprichting van een restitutiecommissie nazi-roofkunst gevolg aan de "Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art" (1998) en de "Best Practices for the Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art" (2024). Deze internationale principes wijzen expliciet op de wenselijkheid om restitutieclaims te laten behandelen door een onafhankelijk adviesorgaan.

B. Inhoud

Probleemstelling en omgevingsanalyse

Aanleiding

Na de Tweede Wereldoorlog nam de Belgische overheid enkele belangrijke initiatieven waarbij objecten die geroofd waren door de nazi-bezetting, konden worden gerestitueerd. Strengere deadlines en dito voorwaarden, beperkt bewijsmateriaal, gebrek aan kennis en gebrek aan voldoende middelen zorgden

er echter voor dat veel slachtoffers niet werden gehoord of ondersteund. Bovendien lag de focus maar in zeer beperkte mate op cultuurgooederen.¹

In 1998 ondertekende België de "Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art". Dit is een lijst van belangrijke principes die overheden in staat stellen om een restitutiebeleid uit te werken, waarbij men enerzijds inzet op het identificeren/opsporen van geroofde kunstvoorwerpen en hun vooroorlogse eigenaars, en anderzijds op het schikken van tegenstrijdige eigendomsaanspraken over die geroofde cultuurgooederen.²

Een jaar eerder nam België het initiatief om de "Studiecommissie aangaande het lot van de door de leden van de Joodse gemeenschap in België achtergelaten bezittingen bij hun deportatie tijdens de oorlog 1940-1945", op te richten (kortweg, "Studiecommissie Joodse Goederen" of "Commissie Lucien Buysse"). In het eindrapport wordt door de Commissie Buysse zelf aangehaald dat de onderzoeksresultaten over cultuurgooederen onvolledig zijn en verder onderzoek nodig is. Een groot deel publieke collecties waren nog niet onderzocht en vragen rond herkomst bleven nog onbeantwoord.³

Naar aanleiding van dit eindrapport werd eind 2001 de "Commissie voor schadeloosstelling van de leden van de Joodse Gemeenschap van België" opgericht. Deze commissie onderzocht 5620 claims, waarbij voor 5210 casussen een schadeloosstelling werd voorzien (35.2 miljoen euro). De focus van dit onderzoek ging veel breder dan cultuurgooederen en betrof ook schadeloosstellingen voor geroofd meubilair, de confiscatie van persoonlijke bezittingen, het verlies van loon wanneer onderworpen aan arbeid, voor geroofde financiële assets, geroofde zaken en firma's, plundering van de diamantsector, etc. Specifiek voor cultuurgooederen, nam de schadeloosstellingscommissie in 57 casussen een positieve beslissing. Ook deze commissie concludeerde dat verdere stappen voor cultuurgooederen genomen moesten worden.⁴

Internationaal gesproken kwam er in die periode en de daarop volgende decennia veel aandacht voor de verdere uitwerking van een rechtvaardig en billijk beleid inzake nazi-roofkunst met onder meer onderstaande internationale richtlijnen (*soft law*):

- Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art (1998)
- Terezin Declaration on Holocaust Era Assets and Related Issues (2009)
- Best Practices for the Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art (2024)

De *Washington Principles* en de *Best Practices* benadrukken onder meer het belang van kwaliteitsvolle alternatieve geschillenprocedures bij de beoordeling van restitutieclaims. Dit, omdat het positieve eigendomsrecht (wegens verjaring) veelal onvoldoende basis biedt voor rechtvaardige oplossingen voor eigendomsvragen rond "roofkunst", en weinig basis biedt voor het herstel van rechten van de oorspronkelijke, beroofde, eigenaren.

¹ Bert Demarsin, *Aanzet tot toetsingskader voor de behandeling van restitutieclaims 'Joodse roofkunst'*, ongepubliceerd onderzoek in opdracht van de Vlaamse overheid, 2024 (bijlage 1).

² Demarsin 2024, p. 28.

³ Demarsin 2024, p. 50; *Eindverslag van de studiecommissie Joodse goederen*, [Studiecommissie Joodse Goederen · combuysse.fgov.be](https://studiecommissie.joodsegoederen.be/combuysse.fgov.be) 2001, dl.4, p. 446.

⁴ Demarsin 2024, p. 51; Eindrapport commissie schadeloosstelling https://fdn01.fed.be/aae8d216595fadd6d424dc2260ee9f34/eindrapport_commissie_schadeloosstelling.pdf

Fundamenteel voor het uitvoeren van een restitutiebeleid nazi-roofkunst in Vlaanderen, is het uitwerken van duidelijke en transparante procedures en beoordelingskaders voor de behandeling van verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, door een restitutiecommissie. Het huidige decreet wil op deze manier gevolg geven aan enkele fundamentele internationale principes:

- Washington Principles (1998): "Commissions or other bodies established to identify art that was confiscated by the Nazis and to assist in addressing ownership issues should have a balanced membership."
- Best Practices (2024): "Countries are encouraged to create an independent expert body whose composition may be the states' responsibility, to which unilateral access is available that can adjudicate cases of art and cultural property and arrive at or recommend a binding or non-binding decision (for example, the use of commissions in Austria, France, Germany, Netherlands, and the United Kingdom). Such bodies should have balanced, expert, and representative membership. Use of alternative resolution mechanisms is encouraged to avoid litigation."

Ten tijde van de Commissies Buysse en de eerdere schadeloosstellingsinitiatieven, gebruikte men de periode 1940-1945 als afbakening waarbinnen bepaalde cultuurgoederen als "roofkunst" in de context van de nazi-bezetting konden worden beschouwd. Sinds de *"Terezin Declaration on Holocaust Era Assets and Related Issues"* (2009) en de *Best Practices* van 2024, is de temporele afbakening uitgebreid naar de periode van het nazibewind tussen 30 januari 1933 en 8 mei 1945.⁵

Het is deze uitgebreidere temporele afbakening die in de huidige behandeling van restitutieclaims meestal gehanteerd wordt, en die ook de op te richten restitutiecommissie nazi-roofkunst zal gebruiken (cf. infra).

Op dit moment is er nog geen sluitende, structurele regelgeving die vastlegt hoe in Vlaanderen omgegaan wordt met verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, mogelijk geroofd in de context van het naziregime.

Door de restitutiecommissie nazi-roofkunst decretaal in te stellen en ook haar werking en beslissingskader decretaal vast te leggen, wordt geopteerd voor een democratisch gedragen en transparante aanpak van huidige en toekomstige claims. Dit biedt de nodige rechtszekerheid voor verzoekers en eigenaars, binnen een context waarin we, als maatschappij, omwille van de gruwelijkheden uit het verleden, ervoor kiezen om de (in sommige gevallen beperkende) kaders van het reguliere eigendomsrecht voor bepaalde casussen te overstijgen.

Beleidsvoorbereidend traject

Beleidsvoorbereidend onderzoek door prof. dr. Bert Demarsin

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media schreef in 2024 een onderzoeksoopdracht uit voor de ontwikkeling van een beleids- en toetsingskader voor een restitutiebeleid en restitutiecommissie nazi-roofkunst. Deze opdracht werd gegund aan prof. dr. Bert Demarsin (KU Leuven), die zijn eindrapport eind 2024 opleverde (bijlage).

⁵ Demarsin 2024, p. 138.

Advies van de Commissie De Wever

In maart 2025 stelde minister van Cultuur, Caroline Gennez, een adviescommissie, onder voorzitterschap van prof. em. Bruno De Wever (zgn. "Commissie De Wever"), aan om – mede op basis van het voorgestelde onderzoek door Bert Demarsin – een advies te formuleren over de volgende twee elementen:

- de door de op te richten restitutiecommissie te hanteren krijtlijnen/beleidsuitgangspunten en toetsingskader bij de advisering over restitutieclaims
- de werking van de op te richten vaste restitutiecommissie, de uit te werken procedures bij de behandeling van restitutieclaims en de organisatie van het herkomstonderzoek in het kader van restitutieclaims.

Op 4 november 2025 finaliseerde de Commissie De Wever haar advies, dat op 10 november 2025 aan de minister werd bezorgd (bijlage).

Het decreet is gebaseerd op de resultaten van dit beleidsvoorbereidend werk.

De opmaak van dit decreet is gebaseerd op volgende motieven:

- Wegens de historische verantwoordelijkheid van de Europese samenleving voor het onnoemelijke leed veroorzaakt tijdens de Holocaust is het noodzakelijk:
 - o dat een onafhankelijke commissie, op basis van onafhankelijk historisch claimonderzoek, over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, waarvan de oorspronkelijke eigenaar volgens de verzoekers door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, een advies formuleert, waarvan de uitkomst kan afwijken van een uitkomst onder toepassing van het reguliere eigendomsrecht;
 - o dat bij de beoordeling aandacht wordt besteed aan hoe elementen van erkenning en herdenking van geleden onrecht in de behandeling van restitutieclaims in het kader van nazi-roofkunst kunnen worden geïntegreerd zonder de kernfunctie van de procedure (opheldering van eigendomskwesties) uit het oog te verliezen;
 - o dat bij de uitwerking van dit regelgevend kader rekening wordt gehouden met volgende elementen, zoals geformuleerd door prof. dr. Demarsin:
 - Waarheidsvinding;
 - Gerechtigheid/individueel rechtsherstel;
 - Erkenning/herinnering;
 - Collectieve verwerking.
- De Vlaamse overheid geeft door de oprichting van een restitutiecommissie nazi-roofkunst binnen haar bevoegdheden gevolg aan het engagement van België om de verschillende kaderteksten en internationale uitgangspunten rond de aanpak van nazi-roofkunst te onderschrijven, zoals de Washington Principles (1998).

- De instelling van het toetsingskader en de restitutiecommissie moet gebeuren via een decretaal kader. Een decreet tot oprichting van een restitutiecommissie nazi-roofkunst biedt de meeste juridische zekerheid. De beoordeling van de restitutieclaims inzake nazi-roofkunst moeten op een uniforme en transparante manier gebeuren om op die manier aan huidige en toekomstige verzoekers rechtszekerheid te geven. Omwille van de noodzaak tot transparantie, en om de op te richten restitutiecommissie en diens inhoudelijke en praktische werking maatschappelijke gedragenheid te geven, is het noodzakelijk om de commissie via decreet in te stellen. Daarnaast maakt ook de invoering van de Europese GDPR-regelgeving het noodzakelijk om elke verwerking van persoonsgegevens decretaal te verankeren.
- Omdat cultuur een Vlaamse bevoegdheid is, is het aan de Vlaamse overheid om een Vlaamse restitutiecommissie op te richten, waarvan het Vlaams parlement mee het materiële toetsingskader en de procedures heeft goedgekeurd. Om een uniforme behandeling van alle teruggaveclaims binnen België zoveel mogelijk na te streven, kan men wel de gevraagde transparantie over de beslissingsprocedures en toetsingskaders naar en in overleg met de andere gemeenschappen, gewesten en de federale overheden voorzien.

Het voorliggend ontwerp van decreet geeft gevolg aan drie van de vijf belangrijke uitgangspunten die volgens de Commissie De Weaver cruciaal zijn voor de uitwerking van een toereikend restitutiebeleid rond nazi-roofkunst, namelijk:

- De oprichting van een onafhankelijke restitutiecommissie;
- Het voorzien van onafhankelijk claimonderzoek bij individuele claims;
- Het voorzien van een heldere communicatiestrategie en centraal contactpunt voor restitutieclaims.

Met voorliggend ontwerp van decreet wordt ervoor gekozen om, in navolging van het advies van de Commissie De Weaver, de historische kans te grijpen om een permanent regelgevend kader te creëren voor een Vlaams restitutiebeleid inzake nazi-roofkunst.

De overige uitgangspunten die de Commissie De Weaver naar voren schoof (uitvoeren van proactief herkomstonderzoek door collectiebeheerders en de verdere inzet voor de bescherming van cultureel erfgoed nu en in de toekomst), zullen via bijkomend flankerend beleid verder worden uitgewerkt en behoeven geen decretale verankering.

Beleidsmaatregelen en doelstelling

De Vlaamse restitutiecommissie nazi-roofkunst zal op basis van billijkheid en rechtvaardigheid een advies formuleren over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, waarover de verzoekers stellen dat de oorspronkelijke eigenaar door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en die tegenwoordig deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap of zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

De restitutiecommissie richt haar adviezen tot de Vlaamse Regering bij teruggaveverzoeken van cultuurgoederen die deel uitmaken van de Collectie

Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Regering neemt, na dit advies, vervolgens een beslissing over het verzoek tot teruggave.

De restitutiecommissie kan ook gevraagd worden een advies te verlenen aan indieners van vragen tot teruggave (verzoekers), lokale overheden en privé-eigenaars, over teruggaveverzoeken van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

De Vlaamse Regering stelt in het decreet voor om deze verzoekers, lokale overheden en privé-eigenaars op dezelfde manier te behandelen als het eigen bestuursniveau en de uitspraak van de restitutiecommissie te zien als een advies.

Lokale overheden, privé-eigenaars of eisende partijen kunnen eenzijdig indienen.

Impactanalyse

- maatschappelijke impact

Dit decreet heeft impact op onderstaande doelgroepen:

- **Indiener (verzoeker) van verzoeken tot teruggave** van cultuurgoederen waarvan de verzoekers menen dat de oorspronkelijke eigenaar door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden. Om een ontvankelijke adviesvraag in te dienen bij de restitutiecommissie, moet de aanvrager van deze adviesvraag aannemelijk maken dat de verzoekers behoren tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar en alle (bekende) rechthebbenden vertegenwoordigen. De verzoekers moeten inzicht geven in de vermogensrechtelijke positie van de voormalige eigenaar waaruit blijkt wie gerechtigd zijn tot diens vermogen. Na een advies van de restitutiecommissie, kan de huidige eigenaar beslissen tot teruggave of een andere vorm van herstelmaatregel ten voordele van de verzoeker.
- **Huidige eigenaar van een cultuurgoed**, waarvoor de verzoekers een vraag tot teruggave hebben ingediend, omdat zij stellen dat de oorspronkelijke eigenaar over dit cultuurgoed door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en dat zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt: indien de huidige eigenaar na advies van de restitutiecommissie overgaat tot teruggave, kan dit impact hebben op diens eigendom (vermogensverlies).
Voor de **Collectie Vlaamse Gemeenschap** kan dit betekenen dat cultuurgoederen aan het publieke domein worden onttrokken en aan de verzoeker worden overgedragen. Hetzelfde geldt voor cultuurgoederen van lokale overheden.
Gezien **private instellingen en personen** niet gebonden zijn aan de *soft law* internationale regelgevingen, zijn zij niet verplicht om een advies aan de restitutiecommissie te vragen over een teruggaveverzoek. Zij zijn hierover geen verantwoording schuldig.
- **Huidig eigenaar van een cultuurgoed**, waarvoor de verzoekers een vraag tot teruggave hebben ingediend, omdat zij stellen dat de oorspronkelijke eigenaar over dit cultuurgoed door omstandigheden die moeten worden

toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en dat zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt: indien de huidige eigenaar na advies van de restitutiecommissie besluit om het cultuurgoed niet terug te geven, maar om wel **andere herstelmaatregelen** te nemen ten aanzien van de verzoeker (zoals bv. een financiële vergoeding), kan dit impact hebben op de financiële situatie van de huidige eigenaar.

Dit decreet heeft geen bijzondere impact op kinderen of jongeren van minder dan 25 jaar (geen JoKER analyse).

Dit decreet heeft geen bijzonder impact op mensen in armoede.

- impact op de grondrechten en op het gelijkheidsbeginsel;

Binnen de werking van de restitutiecommissie naziroofkunst worden persoonsgegevens verwerkt. Elke verwerking van persoonsgegevens moet rechtmatig zijn en steunt op een rechtsgrondslag in de zin van artikel 6,3 AVG. Overeenkomstig het legaliteits- en voorzienbaarheidsbeginsel, vastgesteld in artikel 8 EVRM en artikel 22 GW vormt dit decreet de rechtsgrondslag.

- budgettaire impact;

Voor de oprichting van de restitutiecommissie nazi-roofkunst reserveert de Vlaamse Regering de volgende middelen:

- Vergoedingen voor de commissieleden:
 - o een expertenvergoeding voor de leden per vergadering. Deze expertenvergoeding geldt als een vergoeding voor de intellectuele prestaties van de leden in functie van de uitvoering van hun opdracht, zowel voor als tijdens de vergadering;
 - o reis- en verblijfvergoeding voor het bijwonen van elke vergadering.
- Vergoedingen voor externe experts (indien van toepassing)
 - o een vergoeding voor het opstellen van een expertiserapport;
 - o een vergoeding voor het bijwonen van een vergadering;
 - o reis- en verblijfvergoeding voor het bijwonen van elke vergadering.
- De opdracht van de secretaris wordt opgenomen in de vaste personeelskost van het Departement Cultuur, Jeugd en Media (afhankelijk van het aantal ingediende adviesvragen verwacht men een tijdbesteding tussen 0,2 en 0,5 VTE voor deze opdracht);
- In navolging van de commissie De Wever wordt onafhankelijk claimonderzoek ten behoeve van de behandeling van de adviesvraag aan de restitutiecommissie voorzien.
Dit wordt opgenomen in de personeelskost van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Men schat de impact op de werking op 0,5 VTE.

Bij eventuele teruggave van een cultuurgoed na advies van de restitutiecommissie nazi-roofkunst heeft dit geen rechtstreekse budgettaire impact voor de eigenaar (Vlaamse overheid, lokale overheid of private instelling/persoon) en voor de verzoeker die het cultuurgoed in bezit krijgt. Dit heeft echter wel een impact op het netto-actief van de eigenaar en de verzoeker.

Indien de Vlaamse Regering niet overgaat tot een teruggave van een cultuurgoed dat eigendom is van de Vlaamse Gemeenschap en in plaats een financiële

vergoeding verkiest, dan wordt hiervoor het nodige budget voorzien binnen de Cultuurbegroting.

Er is geen ESR impact.

- bestuurlijke impact op de lokale en provinciale besturen en op Brussel.

De lokale en provinciale overheden kunnen vrijwillig en eenzijdig een bij hen ingediend verzoek tot teruggave van een cultuurgoed voorleggen aan de restitutiecommissie nazi-roofkunst, indien zij eigenaar zijn van een geclaimd cultuurgoed dat zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt. In geval een lokale overheid zelf een adviesvraag heeft ingediend, of akkoord ging met de adviesvraag ingediend door een verzoeker, wordt verwacht dat de lokale overheid na het advies van de restitutiecommissie, een beslissing neemt over het verzoek tot teruggave.

De restitutiecommissie zal adviezen formuleren over betwiste cultuurgoederen die zich bevinden binnen de Vlaamse Gemeenschap, met name het Nederlandse taalgebied of instellingen gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, die door hun activiteiten moeten worden beschouwd als uitsluitend te behoren tot de Vlaamse Gemeenschap.

Implementatie

Uitvoering

In het ontwerp van decreet wordt bepaald dat de Vlaamse Regering de leden van de restitutiecommissie nazi-roofkunst benoemt en ontslaat, op voorstel van de minister van cultuur. Hierbij houdt de minister rekening met de in het decreet vermelde competenties die minimaal vertegenwoordigd moeten worden via de aangestelde leden.

De restitutiecommissie zal een (huishoudelijk) reglement maken waarin het procedureverloop wordt verduidelijkt. Dit wordt goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De restitutiecommissie zal daarbij de volgende uitgangspunten in acht nemen: de restitutiecommissie hanteert het beginsel van hoor en wederhoor, maakt haar adviezen, voor zover mogelijk, openbaar en bezorgt jaarlijks een verslag over haar werkzaamheden aan de Vlaamse Regering, die het vervolgens bezorgt aan het Vlaams Parlement.

De restitutiecommissie wordt ondersteund door een secretaris, die een personeelslid van de Vlaamse overheid, bevoegd voor het cultureel erfgoed, is.

De Vlaamse overheid neemt het initiatief om een herkomstonderzoeker aan te stellen met een tweevoudige taak. Enerzijds ondersteunt de onderzoeker de restitutiecommissie door, ingeval van een ingediende claim, het claimonderzoek uit te voeren (herkomstonderzoek in functie van de ingediende claim). Anderzijds zal de onderzoeker de Collectie Vlaamse Gemeenschap proactief screenen op de mogelijke aanwezigheid van cultuurgoederen waarvan de oorspronkelijke eigenaar, door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het nazi-regime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor.

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media zorgt voor een communicatiestrategie over dit beleid en zal via haar communicatiekanalen en website over deze regelgeving communiceren. De website vormt tevens het contactpunt voor

indieners van teruggaveverzoeken. Omwille van het internationale karakter van de casussen, zal de website ook in het Engels beschikbaar zijn.

Handhaving en toezicht

Voor dit decreet zijn geen bepalingen rond toezicht en handhaving nodig. De adviezen van de restitutiecommissie vormen immers geen bindende uitspraak.

Monitoring en evaluatie

De effectiviteit en de efficiëntie van het decreet zullen worden opgevolgd door middel van een jaarlijks verslag aan de Vlaamse Regering waarin de werking en de adviezen van de restitutiecommissie worden toegelicht. Deze rapportering wordt voorzien door de minister bevoegd voor cultuur en zal ook worden bezorgd aan het Vlaams parlement.

Inwerkingtreding

De Vlaamse Regering bepaalt de datum van inwerkingtreding van dit decreet.

C. Totstandkomingsprocedure

Het **advies van de Inspectie van Financiën** werd verleend op 28 maart 2026.

Het **taalkundig en wetgevingstechnisch advies** werd verleend op 9 april 2026.

Het **begrotingsakkoord** werd verleend op 9 april 2026.

De Vlaamse Regering hechtte haar **eerste principiële goedkeuring** aan het voorontwerp van decreet op 24 april 2026.

De SARC formuleerde onderstaand positief advies op 28 mei 2026:

“De sectorraad Kunsten en Erfgoed uit zijn waardering voor het zorgvuldig en intensief traject dat aan dit ontwerp voorafging. Naast de belangrijke stap voor deze kunstwerken beoordeelt de raad ook de parallelle ambities als zeer positief en waardevol, met name dat er ook wordt nagedacht over het proactief herkomstonderzoek rond o.m. het koloniaal erfgoed. De voorstellen hierrond om daar werk van te maken verdienen verdere ondersteuning.

De sectorraad geeft een **positief advies** over dit ontwerp.”

Het advies van de SARC noopte niet tot aanpassingen van het voorontwerp van decreet.

De VTC heeft een positief advies met voorwaarden geformuleerd op 5 mei 2026 (bijlage). Hieronder wordt op de verschillende elementen van het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie (tussen aanhalingstekens) ingegaan, en wordt aangegeven op welke manier deze opmerkingen verwerkt werden.

“2. Kwaliteit van de regelgevende grondslag

[...]

10. In de Memorie van Toelichting bij artikel 23 staat het volgende (onderlijning VTC): “*Het verwerken van persoonsgegevens in het kader van dit ontwerp van decreet berust op het uitvoeren van een taak van algemeen belang in de zin van artikel 6, 1, e), van de AVG.*”

11. De VTC meent evenwel dat het gaat om het vervullen van een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust nu er reeds één en ander geregeld is in de tekst van het decreet.”

Reactie: Het advies van de VTC werd gevolgd door in de Memorie van Toelichting (artikel 23) op te nemen dat persoonsgegevens worden verwerkt om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust in de zin van artikel 6, 1., c) van de AVG.

"4. Verantwoordelijkheid

[...]

22. Artikel 23 van het Ontwerp stelt het volgende (onderlijning VTC): De bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst, treedt op als de verwerkingsverantwoordelijke, vermeld in artikel 4, 7), van de algemene verordening gegevensbescherming, met de volgende doelstellingen [...]

23. In de Memorie van Toelichting staat het Departement Cultuur, Jeugd en Media wordt aangeduid als verwerkingsverantwoordelijke voor persoonsgegevens.

24. De VTC is van oordeel dat dit geen echte aanduiding is aangezien de Memorie geen enkel normatief karakter bezit. Het kan dus gaan om elke instantie die de Vlaamse regering aanwijst. De VTC vraagt dat dit opgenomen wordt in het Ontwerp."

Reactie: Het komt de decreetgever in principe niet toe om te bepalen of de regering zelf, dan wel een minister, een door de regering aangewezen dienst of een ambtenaar, regelgevende bevoegdheden uitoefent, beslissingen neemt of taken uitoefent. Daarom wordt de specifieke instantie die de verwerkingsverantwoordelijke is, niet in het voorontwerp van decreet genoemd.

Op basis van bovenstaande vraag van VTC wordt de Memorie van Toelichting aangepast (artikel 23) waarin uitgelegd wordt dat de aanduiding van de dienst die verantwoordelijk is voor de verwerking van de persoonsgegevens, door de Vlaamse Regering wordt opgenomen in het Besluit van de Vlaamse Regering ter uitvoering van dit decreet. Dit besluit heeft wel een normatief karakter.

"[Gegevensbeschermingseffectenbeoordeling]

25. De decreetgever, de Vlaamse Regering en de verwerkingsverantwoordelijken moeten nagaan of het uitvoeren van een **gegevensbeschermingseffectenbeoordeling** (GEB - artikel 35 AVG, artikel 23 Kaderwet) voor de verschillende gegevensstromen al dan niet noodzakelijk is en als dit het geval is dat de verwerkingsverantwoordelijken de nodige maatregelen nemen die voortvloeien uit deze gegevensbeschermingsbeoordeling."

Reactie: De AVG (artikel 35, 3) bepaalt verplichtend in welke gevallen een gegevensbeschermings-effectbeoordeling (GEB) dient te worden uitgevoerd door de verwerkingsverantwoordelijke. De AVG bepaalt daarbij dat een GEB dient te worden uitgevoerd ingeval van een grootschalige verwerking van bijzondere categorieën van persoonsgegevens als bedoeld in artikel 9, lid 1, of van gegevens met betrekking tot strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten als bedoeld in artikel 10 van de AVG. Het is overbodig om dit op te nemen in een Vlaams decreet. Indien blijkt dat de verwerking door het Departement Cultuur, Jeugd en Media hieronder valt, zal het Departement Cultuur, Jeugd en Media een GEB uitvoeren.

"6. Juistheid

44. Persoonsgegevens moeten juist zijn en zo nodig worden geactualiseerd (artikel 5, 1, d), AVG).

45. Het Ontwerp bevat volgende bepaling hierover in artikel 31: "De Vlaamse Regering kan de nadere regels bepalen voor de verwerking van de persoonsgegevens, de beveiliging van de persoonsgegevens en de passende

waarborgen voor de rechten en vrijheden van de betrokkenen, vermeld in de algemene verordening gegevensbescherming.”

46. De VTC adviseert om hierbij ook nog verplichting tot juistheid van persoonsgegevens toe te voegen.”

Reactie: De verplichting tot juistheid van persoonsgegevens werd toegevoegd in het voorontwerp van decreet, artikel 31.

“7. Rechten van de betrokkenen en transparantie

47. Artikel 12 AVG bepaalt dat de verwerkingsverantwoordelijke passende maatregelen neemt opdat de betrokkene de in de artikelen 13 en 14 AVG bedoelde informatie en de in de artikelen 15 tot en met 22 en artikel 34 AVG bedoelde communicatie in verband met de verwerking in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm en in duidelijke en eenvoudige taal ontvangt.

48. De VTC is van oordeel dat het aanbevolen is om de vermeldingen zoals bedoeld in het vorige randnummer, op te nemen in de communicatie met de burger zodat de betrokkenen goed geïnformeerd worden over de verwerking van hun persoonsgegevens en het voor de betrokkenen duidelijk is wat hun rechten zijn en tot wie zij zich moeten richten voor de uitoefening van hun rechten.”

Reactie: Artikel 12 van de AVG bepaalt dat de verwerkingsverantwoordelijke passende maatregelen neemt opdat de betrokkene de in de artikelen 13 en 14 bedoelde informatie en de in de artikelen 15 tot en met 22 en artikel 34 bedoelde communicatie in verband met de verwerking in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm en in duidelijke en eenvoudige taal ontvangt. Dit is rechtstreeks van toepassing op eenieder die optreedt als verwerkingsverantwoordelijke.

In het dispositief van een regelgevende tekst mogen geen bepalingen voorkomen die andere bepalingen herhalen, zoals bepalingen die alleen een hogere norm in herinnering brengen door die over te nemen of anders weer te geven (omzendbrief VR 2019/4 Wetgevingstechniek). Het is dus niet aangewezen om het ontwerp van decreet hierop aan te passen.

“8. Vertrouwelijkheid

49. Het Ontwerp stelt het volgende (onderlijning VTC):

Artikel 28:

“Elke persoon die, in welke hoedanigheid ook, betrokken is bij de uitvoering en de toepassing van dit decreet, is tot geheimhouding gehouden voor alle zaken waarvan die persoon kennis krijgt bij de uitvoering van diens taken. In afwijking van het eerste lid kan de bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst, de adviezen van de restitutiecommissie geanonimiseerd publiek maken.”

[...]

51. De VTC wijst erop dat de relatie met de passieve openbaarheid van bestuur op zijn minst in de Memorie moeten toegelicht worden.”

Reactie: Artikel 28 gaat over **actieve** openbaarheid van bestuur. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media kan de adviezen van de restitutiecommissie geanonimiseerd publiek maken. De toegang tot bestuursdocumenten zoals geregeld in art. II.26 t.e.m. II.51 van het Bestuursdecreet blijft van toepassing. De geheimhoudingsplicht zoals bepaald in art. 28 van dit ontwerp van decreet kan worden ingeroepen om, cf. art. II.34, 1° van het Bestuursdecreet, een aanvraag tot openbaarmaking af te wijzen.

De Vlaamse Regering hechtte haar **tweede principiële goedkeuring** aan het voorontwerp van decreet en memorie van toelichting op 26 juni 2026 (VR VP

2026/31 - punt 0049), en vroeg de minister om het voorontwerp voor te leggen voor advies aan de Raad van State.

De **Raad van State, afdeling Wetgeving**, formuleerde op 21 september 2026 haar advies over dit voorontwerp van decreet (advies 79.798/1/V).

Hieronder wordt op de verschillende elementen van het advies van de Raad van State (tussen aanhalingstekens) ingegaan, en wordt aangegeven op welke manier deze opmerkingen al dan niet werden verwerkt.

"3. De ontworpen regeling is van toepassing op cultuurgoederen die deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap of zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden. In artikel 3, 3°, van het voorontwerp wordt dat laatste begrip als volgt gedefinieerd:

"binnen de Vlaamse Gemeenschap: in het Nederlandse taalgebied of in instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, die wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd als uitsluitend te behoren tot de Vlaamse Gemeenschap;"

Te dien aanzien rijst de vraag wat wordt bedoeld met een cultuurgoed dat zich in het Nederlandse taalgebied of in een instelling gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad bevindt. Moet het goed in kwestie zich permanent effectief in het voormelde gebied of in de voormelde instelling bevinden of kan het tijdelijk worden uitgeleend aan een museum, een instelling of een galerij dat of die zich niet binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt? Omgekeerd rijst de vraag of de ontworpen regeling van toepassing is wanneer een cultuurgoed tijdelijk wordt uitgeleend aan een instelling in het Nederlandse taalgebied of in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Hieromtrent om toelichting gevraagd, antwoordde de gemachtigde:

"Het is de bedoeling om adviesvragen over teruggaveverzoeken over cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, te laten behandelen door de restitutiecommissie.

Het is evenwel onze bedoeling dat cultuurgoederen die tijdelijk voor bruikleen/onderzoek/restauratie buiten de Vlaamse Gemeenschap werden gebracht, maar met de intentie om ze opnieuw binnen de Vlaamse Gemeenschap te brengen, worden beschouwd als zich 'binnen de Vlaamse Gemeenschap' bevindend. Adviesvragen over restitutieverzoeken over cultuurgoederen die definitief buiten de Vlaamse Gemeenschap zijn of worden gebracht, of die zich tijdelijk binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, zijn niet ontvankelijk en worden niet behandeld."

Met het oog op de rechtszekerheid is het raadzaam om dit te verduidelijken in de tekst van het voorontwerp, of minstens in de memorie van toelichting, vermits het toepassingsgebied van de ontworpen regeling grotendeels afhangt van de draagwijdte die aan het begrip "binnen de Vlaamse Gemeenschap" wordt gegeven."

Reactie: De draagwijdte van het begrip "binnen de Vlaamse Gemeenschap" werd verduidelijkt in de memorie van toelichting, bespreking artikel 3, 3°.

"4. De ontworpen regeling is onder meer van toepassing op cultuurgoederen die eigendom zijn van privé-eigenaars. Dat begrip wordt evenwel niet gedefinieerd in de ontworpen regeling. Ook de memorie van toelichting bevat dienaangaande geen nadere uitleg.

Hieromtrent bevraagd, verklaarde de gemachtigde:

"Onder 'privé-eigenaar' verstaan we elke eigenaar van een cultuurgoed dat geen eigendom is van de Vlaamse Gemeenschap of een lokaal bestuur."

Dit zou betekenen dat aan de ontworpen regeling een bijzonder ruim toepassingsgebied wordt gegeven en dat onder het begrip "privé-eigenaar" ook publiekrechtelijke instellingen, met inbegrip van federale instellingen,⁶ en rechtspersonen zoals vzw's

⁶ Het moet niet noodzakelijkerwijs om culturele instellingen gaan: ook andere instellingen kunnen eigenaar zijn van een cultuurgoed in de zin van artikel 3, 6°, van het voorontwerp.

worden begrepen. Gevraagd of dit de bedoeling is van de stellers van het voorontwerp, verklaarde de gemachtigde:

"Het is de bedoeling om alle eigenaars van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, met uitzondering van cultuurgoederen die eigendom zijn van de Vlaamse Gemeenschap of een lokaal bestuur, als privé-eigenaars te beschouwen. Dus wij zien in deze bijgevolg ook stichtingen, vzw's, etc. als privé-eigenaars.

De bedoeling is om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk claims op een gelijkaardige manier behandeld kunnen worden binnen Vlaanderen en voor advies voorgelegd kunnen worden aan de commissie.

Het is weliswaar ook de bedoeling dat cultuurgoederen die deel uitmaken van de collectie van een federale instelling NIET binnen deze definitie van privé-eigenaar vallen."

Uit de antwoorden van de gemachtigde blijkt een zekere ambiguïteit omtrent de draagwijdte van het begrip "privé-eigenaar". Er wordt immers gewag gemaakt van "elke eigenaar" of "alle eigenaars" van (een) cultuurgoed(eren) dat of die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt/bevinden, met uitzondering van cultuurgoederen die eigendom zijn van de Vlaamse Gemeenschap of een lokaal bestuur, wat impliceert dat ook cultuurgoederen die eigendom zijn van federale instellingen hieronder vallen,⁷ terwijl dat niet de bedoeling blijkt te zijn van de stellers van het voorontwerp. Nochtans moet de draagwijdte van dat begrip duidelijk zijn om het precieze toepassingsgebied van de ontworpen regeling te kunnen bepalen.

Gelet hierop zal uit de ontworpen regeling duidelijker moeten blijken wat wordt bedoeld met het begrip "privé-eigenaar", waarbij – indien het de bedoeling is om federale instellingen uit te sluiten van dat begrip, maar vzw's en stichtingen hier wel onder te brengen, zoals blijkt uit het antwoord van de gemachtigde – zal moeten worden nagegaan wat wordt aangevangen met vzw's of instellingen die worden opgericht door de federale overheid maar een van die overheid afzonderlijke rechtspersoonlijkheid hebben."

Reactie: in het voorontwerp van decreet wordt in artikel 3 een definitie toegevoegd waarin de omschrijving van een privé-eigenaar nader wordt bepaald, namelijk: "elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die eigenaar is van het cultuurgoed dat zich bevindt binnen de Vlaamse Gemeenschap, dat geen eigendom is van de Vlaamse Gemeenschap, een lokaal bestuur, een federale instelling, of een instelling opgericht door de federale overheid."

In de memorie van toelichting wordt bij de bespreking van artikel 3, 3° eveneens verduidelijkt dat cultuurgoederen die eigendom zijn van een federale instelling of een instelling opgericht door de federale overheid, beschouwd worden als zich niet binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindend.

"5. In artikel 3, 4°, van het voorontwerp kan beter gewag worden gemaakt van een "verzoek tot teruggave" (in plaats van "teruggaveverzoek"), aangezien het dat begrip is dat in artikel 3, 9°, van het voorontwerp wordt gedefinieerd en vervolgens verderop in de tekst wordt gebruikt."

Reactie: deze omschrijving werd, zoals voorgesteld, aangepast in artikel 3, 4°.

"6. Luidens artikel 5, 2°, van het voorontwerp heeft de restitutiecommissie tot taak een advies te formuleren over een verzoek tot teruggave van "cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, maar geen deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap". Die ruime omschrijving van de taak van de restitutiecommissie zou betekenen dat de commissie ook advies zou kunnen formuleren over cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap in federale instellingen bevinden, terwijl uit wat voorafgaat (opmerking 4) blijkt dat het niet de bedoeling is van

⁷ Dergelijke cultuurgoederen zijn immers niet de eigendom van de Vlaamse Gemeenschap of van een lokaal bestuur.

de stellers van het voorontwerp dat de commissie ook ten aanzien van dergelijke cultuurgoederen advies kan verlenen.

Bijgevolg zou in artikel 5, 2°, van het voorontwerp moeten gewag worden gemaakt van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden en die eigendom zijn van een lokale overheid of van een privé-eigenaar, ervan uitgaande dat in de ontworpen regeling wordt verduidelijkt dat federale instellingen niet onder dat laatste begrip vallen.”

Reactie: Artikel 5, 2° werd, zoals gevraagd, aangepast. Deze opmerking wordt ondervangen door de nauwere omschrijving die gegeven wordt aan de notie “binnen de Vlaamse Gemeenschap” (cf. memorie van toelichting, bespreking artikel 3, 3°) en door de hierboven geformuleerde definitie van privé-eigenaar.

“7. Luidens artikel 6, 1°, van het voorontwerp brengt de restitutiecommissie, “in voorkomend geval, de instelling die het cultuurgoed in bewaring heeft” op de hoogte van de adviesvraag van de Vlaamse Regering of van de verzoeker. In punt 2° van hetzelfde artikel wordt dan weer gewag gemaakt van de “bewarende instelling” die op de hoogte wordt gebracht van de adviesaanvraag van de lokale overheid of van de verzoeker.

Het is aangewezen in beide bepalingen een identieke formulering te gebruiken.

Hetzelfde geldt voor artikel 8 van het voorontwerp.”

Reactie: Artikel 6, 2° en artikel 8° werden, zoals gevraagd, aangepast.

“8.1. In artikel 7 van het voorontwerp worden de criteria bepaald aan de hand waarvan de ontvankelijkheid van adviesaanvragen wordt beoordeeld. Te dien aanzien vloeit uit artikel 7, 1°, e), 2°, e), 3°, a), 4°, d), en 5°, a), van het voorontwerp voort dat duidelijkheid moet worden verschaft over de huidige juridische status van het cultuurgoed door, respectievelijk, de Vlaamse Regering, de lokale overheid of de huidige privé-eigenaar.

In het geval dat de Vlaamse Regering, de lokale overheid of de huidige privé-eigenaar zelf de adviesaanvraag indient, kunnen zij zonder probleem inzicht verschaffen over de huidige juridische status van het cultuurgoed in kwestie. Anders is het evenwel wanneer de verzoeker de adviesaanvraag indient. In dat geval wordt immers de ontvankelijkheid van de adviesaanvraag van de verzoeker afhankelijk gemaakt van de medewerking van een derde, waarop de verzoeker geen invloed heeft.

Dat is des te prangender nu, in tegenstelling tot wat in het oorspronkelijke voorontwerp was bepaald, niet langer is vereist dat de verzoeker en de eigenaar vrijwillig in onderling overleg overeenkomen het dossier voor te leggen aan de restitutiecommissie.⁸

Teneinde te vermijden dat het de verzoeker de facto onmogelijk wordt gemaakt een adviesaanvraag in te dienen in het geval de Vlaamse Regering, de lokale overheid of de privé-eigenaar nalaat duidelijkheid te verschaffen over de huidige juridische status van het cultuurgoed, is het aangewezen de voormelde ontvankelijkheidsvoorwaarde aan te vullen zodat (wanneer de Vlaamse Regering, de lokale overheid of de privé-eigenaar in gebreke blijft) ook de verzoeker in de gelegenheid wordt gesteld om dat te doen.”

⁸ De gemachtigde gaf over deze wijziging de volgende toelichting: “Het is de bedoeling om alle partijen (Vlaamse overheid, lokale besturen alsook privépersonen) op dezelfde manier te behandelen en hen dus allen de kans te geven om eenzijdig een adviesvraag in te dienen bij de restitutiecommissie. Er bestaat immers de mogelijkheid dat een huidige privé-eigenaar niet geneigd is tot samenwerking met een verzoeker tot teruggave, waardoor die verzoeker tot teruggave nooit een advies kan vragen bij de restitutiecommissie. Hierdoor wordt de verzoeker de kans om een advies te vragen ontnomen, louter en alleen omdat het cultuurgoed zich niet in een publieke collectie bevindt. Het huidige eigenaarschap van het cultuurgoed is voor de verzoeker van geen belang, in het licht van het mogelijke onrecht en de tragiek van de nazivervolging. Om die reden is het belangrijk om ook de optie tot eenzijdige adviesvraag inzake cultuurgoederen in privé-eigendom mogelijk te maken.”

Reactie: de ontvankelijkheidsvoorwaarde wordt aangepast waarbij ook de verzoeker informatie kan verlenen over de huidige juridische status van het cultuurgoed, op basis van de voor de verzoeker beschikbare informatie, wanneer een adviesvraag door de verzoeker is ingediend (art. 7, 1°, e), 2°, e), 4°, d)).

"8.2. In artikel 7, 1°, c), 2°, c), 3°, c), 3), 4°, c), en 5°, c), 3), van het voorontwerp wordt zowel gewag gemaakt van de *oorspronkelijke*, als van de *voormalige* eigenaar. Aangezien het om een en dezelfde persoon lijkt te gaan, schrijve men op systematische wijze "de oorspronkelijke eigenaar".⁹

Hetzelfde geldt voor artikel 25, 1°, c), van het voorontwerp."

Reactie: de artikels werden, zoals voorgesteld, aangepast.

"8.3. In artikel 7, 4° en 5°, van het voorontwerp moet worden verwezen naar een cultuurgoed dat eigendom is van een privé-eigenaar (in plaats van "dat deel uitmaakt van het bezit van een privé-eigenaar"). Uit artikel 6, 3°, van het voorontwerp blijkt immers dat de adviesaanvraag betrekking heeft op "een verzoek tot teruggave van een cultuurgoed dat eigendom is van de privé-eigenaar". Ook ten aanzien van de lokale overheden wordt overigens gewag gemaakt van een cultuurgoed dat eigendom is van een lokale overheid (artikel 7, 2° en 3°, van het voorontwerp)."

Reactie: de artikels werden, zoals voorgesteld, aangepast.

"9.1. Uit artikel 8 van het voorontwerp vloeit voort dat de restitutiecommissie een advies dat betrekking heeft op een verzoek tot teruggave van cultuurgoederen die deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap, bezorgt aan de Vlaamse Regering en een afschrift ervan aan de verzoeker en aan de bewarende instelling (lees: de instelling die het cultuurgoed in bewaring heeft)¹⁰. In artikel 9 van het voorontwerp wordt bepaald dat de commissie een advies dat betrekking heeft op een verzoek tot teruggave van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, maar geen deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap (lees: die eigendom zijn van een lokaal bestuur of van een privé-eigenaar)¹¹ bezorgt aan de indieners van de aanvraag.

Aldus doet de ontworpen regeling een verschil in behandeling ontstaan tussen twee categorieën van verzoekers: enerzijds, de verzoekers waarvan het verzoek betrekking heeft op een cultuurgoed dat deel uitmaakt van de Collectie Vlaamse Gemeenschap, die sowieso een afschrift ontvangen van het advies, ook al hebben ze zelf de adviesaanvraag niet ingediend en, anderzijds, de verzoekers waarvan het verzoek betrekking heeft op een cultuurgoed dat eigendom is van een lokale overheid of van een privé-eigenaar, die geen afschrift ontvangen van het advies wanneer ze de adviesaanvraag niet zelf hebben ingediend. Dit verschil moet kunnen worden verantwoord in het licht van het grondwettelijke beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie.

9.2. In de memorie van toelichting wordt dienaangaande het volgende gesteld:

"Er wordt voor gekozen om toe te laten dat lokale overheden, privé-eigenaars en verzoekers ook eenzijdig een adviesaanvraag over een teruggaveverzoek van cultuurgoederen die geen deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap maar zich wel bevinden binnen de Vlaamse Gemeenschap, indienen bij de restitutiecommissie. In deze gevallen worden de adviezen verstrekt aan degene op wiens initiatief de zaak voor advies aan de commissie werd voorgelegd."

Het enkele gegeven dat lokale overheden, privé-eigenaars en verzoekers eenzijdig een adviesaanvraag kunnen indienen volstaat niet om het voormelde verschil in behandeling te verantwoorden. In het geval van cultuurgoederen die deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap kan de Vlaamse Regering immers ook eenzijdig een

⁹ Elders in het voorontwerp wordt overigens ook gewag gemaakt van "de oorspronkelijke eigenaar": zie de artikelen 3, 2° en 9°, 5, 4°, 19, 1° en 2°, en 25, 1°, c), van het voorontwerp.

¹⁰ Zie opmerking 7.

¹¹ Zie opmerking 6.

adviesaanvraag indienen,¹² hetgeen niet verhindert dat in dat geval de verzoeker een afschrift van het advies ontvangt.

Er zal dus in een deugdelijke verantwoording moeten kunnen worden voorzien voor het voormelde verschil in behandeling. Indien geen dergelijke verantwoording voorhanden is, moet de ontworpen regeling worden aangepast.”

Reactie: artikel 9 en de memorie van toelichting, bespreking van artikel 9 werden aangepast zodat alle betrokkenen het advies ontvangen.

“10. Luidens artikel 13, eerste lid, van het voorontwerp kan de bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst om het claimonderzoek uit te voeren, binnen dat kader en *onder voorwaarde van vertrouwelijkheid zoals bepaald in artikel 28*, informatie uitwisselen met onderzoekers waarover deze dienst van mening is dat ze een bijdrage leveren voor het claimonderzoek.

In artikel 28, eerste lid, van het voorontwerp wordt bepaald dat *elke persoon die, in welke hoedanigheid ook*, betrokken is bij de uitvoering en de toepassing van het aan te nemen decreet, gehouden is tot geheimhouding voor alle zaken waarvan die persoon kennis krijgt bij de uitvoering van diens taken. Gelet op de algemene draagwijdte is die bepaling ook van toepassing op de onderzoekers waarmee de dienst overeenkomstig artikel 13, eerste lid, van het voorontwerp informatie uitwisselt. Bijgevolg is het niet nodig in die bepaling te preciseren dat die informatieuitwisseling gebeurt onder de voorwaarde van vertrouwelijkheid zoals bepaald in artikel 28.”

Reactie: in artikel 13 wordt de toevoeging “onder voorwaarde van vertrouwelijkheid zoals bepaald in artikel 28”, geschrapt, conform het voorstel van de Raad van State.

“11. Luidens artikel 16, eerste lid, van het voorontwerp maakt de bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst, de adviezen van de restitutiecommissie openbaar “als die geen gegevens bevatten die niet verspreid mogen worden conform artikel II.2, vierde lid, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018”.

Dit zou betekenen dat als het advies wel gegevens bevat die niet mogen worden verspreid overeenkomstig de voormelde bepaling van het Bestuursdecreet van 7 december 2018, het advies in zijn geheel niet wordt openbaar gemaakt. Uit de memorie van toelichting kan evenwel worden opgemaakt dat dit niet de bedoeling is van de stellers van het voorontwerp. In de memorie wordt dienaangaande immers het volgende gesteld:

“[i]ndien een advies dergelijke informatie bevat, wordt deze verwijderd. Het gedeelte van het advies dat niet onder één of meer van de uitzonderingsgronden van artikel II.34, II.35 en II.36 valt, wordt openbaar gemaakt.”

Het voorontwerp moet hiermee in overeenstemming worden gebracht.”

Reactie: artikel 16 werd hieraan aangepast.

“12. In artikel 18, 6°, van het voorontwerp moet meer specifiek worden verwezen naar de “huidige eigenaar”.¹³

Reactie: het artikel werd zoals voorgesteld, aangepast.

“13. In artikel 19, 2°, van het voorontwerp schrijve men “alle bekende rechthebbenden”.¹⁴

¹² In artikel 6, 1°, van het voorontwerp wordt immers gewag gemaakt van “de Vlaamse Regering of de verzoeker”, net zoals in de punten 2° en 3° van die bepaling gewag wordt gemaakt van “de lokale overheid of de verzoeker” en “de verzoeker of de privé-eigenaar”.

¹³ Zie artikel 14, tweede lid, van het voorontwerp.

¹⁴ Zie artikel 7, 1°, c), 2°, c), 3°, c), 3), 4°, c), en 5°, c), 3), van het voorontwerp.

Reactie: het artikel werd zoals voorgesteld, aangepast.

"14. In artikel 22 van het voorontwerp kan het woord "restitueren" beter worden vervangen door het woord "teruggeven", gelet op de definitie van het begrip "teruggave" in artikel 3, 8°, van het voorontwerp."

Reactie: het artikel werd zoals voorgesteld, aangepast.

"15. In artikel 24 van het voorontwerp worden de categorieën van personen vermeld waarop de verwerking van persoonsgegevens die gebeurt in het kader van het aan te nemen decreet, betrekking heeft. Daarbij worden, naast de leden van de restitutiecommissie (3°), de externe experts vermeld die op verzoek van de restitutiecommissie betrokken worden bij de behandeling van de adviesvragen door de restitutiecommissie (4°).

Met "externe experts" lijken de externe experts te worden bedoeld waarop de restitutiecommissie een beroep kan doen overeenkomstig artikel 13, tweede lid, van het voorontwerp. Artikel 13, eerste lid, van het voorontwerp voorziet daarnaast evenwel in de mogelijkheid voor de bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst om in het kader van het claimonderzoek informatie uit te wisselen met onderzoekers waarover deze dienst van mening is dat ze een bijdrage leveren voor het claimonderzoek.

Vermits die onderzoekers in de ontworpen regeling worden onderscheiden van de externe experts, en het aannemelijk lijkt dat ook hun persoonsgegevens zullen worden verwerkt, zouden zij ook moeten worden vermeld in artikel 24, 4°, van het voorontwerp (of in een afzonderlijk punt in dat artikel¹⁵)."

Reactie: Er werd een afzonderlijke categorie in artikel 24 toegevoegd (5°) voor de onderzoekers met wie de bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst, in het kader van het claimonderzoek informatie kan uitwisselen. Hierdoor werden art. 24, 6° aangemaakt en art. 25, 3° en 4° in die zin aangepast.

"16. Luidens artikel 28, tweede lid, van het voorontwerp maakt de bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst de adviezen van de restitutiecommissie geanonimiseerd publiek. In artikel 29 van het voorontwerp wordt dan weer bepaald dat diezelfde dienst het advies van de restitutiecommissie met verwijdering van persoonsgegevens, en de namen van eventuele betrokken publieke overheden en publieke instellingen kan bekendmaken "conform de geheimhoudingsplicht, vermeld in artikel 28".

De verhouding tussen beide artikelen is niet duidelijk. Ook wat in de toelichting wordt uiteengezet ten aanzien van artikel 29 van het voorontwerp verschaft niet de nodige verduidelijking. Zo rijst de vraag of het werkelijk de bedoeling is om in twee regelingen te voorzien betreffende de openbaarmaking van de adviezen van de restitutiecommissie en zo ja, of de door de Vlaamse Regering aangewezen dienst dan mag kiezen tussen een geanonimiseerde bekendmaking en een bekendmaking met verwijdering van persoonsgegevens.

De artikelen 28 en 29 van het voorontwerp moeten in het licht hiervan worden herbekeken. Indien artikel 29 wordt behouden, moet worden bepaald dat die regeling geldt "in afwijking van de geheimhoudingsplicht vermeld in artikel 28" (in plaats van "conform de geheimhoudings[p]licht, vermeld in artikel 28")."

Reactie: We hebben het helderder gemaakt door het tweede lid van artikel 28 te verwijderen. Op die manier zijn er geen twee regelingen van openbaarmaking opgenomen. De afwijking van de geheimhoudingsplicht van artikel 28, wordt voorzien in artikel 29. Artikel 29 werd ook aangepast conform de opmerkingen.

¹⁵ In welk geval artikel 25, 3°, van het voorontwerp hieraan moet worden aangepast.

"17. In artikel 32 van het voorontwerp wordt de Vlaamse Regering gemachtigd om voor iedere bepaling van het aan te nemen decreet de datum van inwerkingtreding te bepalen.

Gelet op de verwevenheid van de ontworpen bepalingen, lijkt een getrapte inwerkingtreding van het aan te nemen decreet moeilijk denkbaar, zodat de Vlaamse Regering beter kan worden gemachtigd om de datum van inwerkingtreding van het aan te nemen decreet te bepalen. Te dien aanzien moet wel in herinnering worden gebracht dat, om te vermijden dat die delegatie op gespannen voet zou staan met het beginsel, bedoeld in artikel 20 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 'tot hervorming der instellingen', volgens hetwelk de regering decreten niet mag schorsen, noch vrijstelling van hun uitvoering mag verlenen, een uiterste datum moet worden bepaald waarop het aan te nemen decreet in werking treedt indien de Vlaamse Regering zou nalaten binnen een redelijke termijn de datum van inwerkingtreding ervan vast te stellen."

Reactie: artikel 32 werd aangepast naar: "Dit decreet treedt in werking op een datum die de Vlaamse Regering vaststelt." Gezien dit decreet enkel in uitvoering kan worden gebracht door nog vast te leggen bepalingen in het uitvoeringsbesluit en na formele oprichting van de restitutiecommissie, wordt hiervoor nog geen vaste datum opgenomen.

Het bijgaand voorontwerp van decreet werd ook voor advies voorgelegd aan **Kazerne Dossin**. Deze formuleerde op 17 september 2026 haar advies. Ter informatie worden hieronder de opmerkingen overlopen die Kazerne Dossin formuleerde met betrekking tot de tekst van het ontwerpdecreet. Deze opmerkingen noopten niet tot aanpassingen van het ontwerpdecreet:

"De toegang tot rechtsherstel dreigt in het voorontwerp te stuiten op een te hoge drempel de strenge bewijslast in Artikel 7 negeert de historische realiteit van de Holocaust. Artikel 7 vereist dat de verzoeker bij de start prima facie bewijs overlegt van onvrijwillig bezitsverlies en de erfrechtelijke status. Hiermee wordt echter miskend dat de nazi-vervolgung niet enkel leidde tot genocide, maar ook tot de systematische vernietiging van persoonlijke administratie en archieven. Van nabestaanden vragen dat zij meer dan 80 jaar na datum bewijs aanleveren voor een misdaad die de vernietiging van die bewijslast als essentieel kenmerk had, legt de bewijslast eenzijdig en onterecht bij de slachtoffers.

Dit is in strijd met internationale standaarden. Zowel Principe 4 van de Washington Principles als de Best Practices 2024 erkennen dat lacunes in de herkomstgeschiedenis onvermijdelijk zijn door de extremiteit van het nazi-regime. Zij schrijven voor dat de overheid en de commissie moeten werken met actieve bewijsvermoedens van onvrijwillig bezitsverlies ten gunste van vervolgte groepen en dat de overheid de verzoeker proactief moet ondersteunen bij het onderzoek.

Kazerne Dossin adviseert daarom tot een versoepeling van artikel 7: administratieve vernietiging door de dader mag geen drempel voor rechtvaardigheid voor de nabestaande vormen."

Reactie: Het is expliciet de bedoeling van dit restitutiedecreet naziroofkunst om de ontvankelijkheidsvoorwaarden voldoende soepel te houden, om ook teruggaveverzoeken van slachtoffers die door vernietiging van bewijslast, niet meer beschikken over 'harde bewijzen', ontvankelijk te houden.

Daarom wordt in de eerste ontvankelijkheidseis formeel opgenomen dat de onvrijwilligheid van het bezitsverlies "op het eerste gezicht" duidelijk moet worden gemaakt in een onderzoek. Er wordt geen vermelding gemaakt van een sluitende bewijslast. De ontvankelijkheidseis is een noodzakelijke eerste stap die motiveert waarom de verzoeker meent dat het cultuurgoed onvrijwillig door omstandigheden veroorzaakt door het naziregime zijn verloren.

In de tweede ontvankelijkheidseis (de verzoeker heeft de eigendomspositie van het cultuurgoed van diens rechtsvoorganger aannemelijk gemaakt), wordt deze bezorgdheid ook al meegenomen. Het decreet vraagt om de eigendomspositie

“aannemelijk” te maken, en hier wordt ook al formeel vermeld dat rekening wordt gehouden met lacunes en dubbelzinnigheden in het ‘bewijsmateriaal’.

Om de drempel tot ontvankelijkheid te verlagen, werd in de derde ontvankelijkheidseis ook vermeld dat de verzoeker het ‘aannemelijk’ moet maken dat de verzoeker behoort tot de kring van de rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar en dat die alle bekende rechthebbenden vertegenwoordigt. Er wordt expliciet vermeld dat pas na advisering door de commissie en bij beslissing tot teruggave, door de huidige eigenaar (die wenst terug te geven) een formele notariële verklaring kan worden gevraagd of andere bewijsstukken waaruit blijkt dat de verzoeker effectief behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar en alle rechthebbenden vertegenwoordigt. Het is van belang voor de partij die bereid is om een cultuurgoed terug te geven, dat die

- het cultuurgoed aan de juiste rechthebbende(n) bezorgt. Het is belangrijk dat vermeden wordt dat het cultuurgoed aan de verkeerde persoon wordt teruggegeven;
- nadien niet benaderd zal worden door andere mogelijke rechthebbenden die eveneens de teruggave van dit cultuurgoed, dat reeds in eigendom werd overgedragen aan de eerdere verzoeker(s), vragen.

Om bovenstaande redenen wordt deze derde ontvankelijkheidseis behouden.

De overige ontvankelijkheidseisen worden niet door deze opmerking beïnvloed.

“Naast deze drempels kent het huidige voorstel een tweede strategische beperking: voor private bezitters en lokale besturen blijft het model van niet-bindend advies behouden. Dit creëert een willekeur in de rechtsbescherming die de geloofwaardigheid van het traject ondermijnt; de kans op erkenning hangt nu af van de vrijwillige medewerking van de bezitter, in plaats van de legitimiteit van de claim.

Kazerne Dossin adviseert daarom actie te ondernemen richting het federale niveau om een bindend arbitragemodel te ontwikkelen, waarbij uitspraken van de commissie juridisch effect kunnen sorteren en ongelijke behandeling vermijdt.”

Reactie: De Vlaamse restitutiecommissie is een adviescommissie. Omdat cultuur een Vlaamse bevoegdheid is, is het aan de Vlaamse overheid om een restitutiecommissie op te richten, waarvan het Vlaams parlement mee het materiële toetsingskader en de procedures heeft goedgekeurd.

Een Vlaamse commissie kan niet optreden als een arbitragecommissie. Het oprichten van een arbitragecommissie voor publiekrechtelijke personen en de regelgeving ter zake is een federale bevoegdheid (artikel 1676, § 3 Gerechtelijk Wetboek). De Vlaamse commissie kan dus geen bindende uitspraken doen.

Het voorleggen van een adviesvraag over teruggaveverzoeken over cultuurgoederen die deel uitmaken van collecties van lokale besturen, is een facultatieve optie voor lokale besturen. We verwachten dan wel dat de lokale besturen na advies een beslissing nemen. Dit wordt vermeld in de memorie van toelichting. Het is echter aan de lokale besturen zelf om, in het kader van de gemeentelijke autonomie, te beslissen of zij met dit advies verder aan de slag gaan. Hierdoor wordt de autonomie van lokale overheden gerespecteerd.

Privé-eigenaars zijn niet gebonden aan de internationaal gemaakte afspraken inzake nazi-roofkunst, zoals de Washington Principles. Een uitzondering op het eigendomsrecht overwegen in het kader van een restitutiebeleid nazi-roofkunst, is voor hen een vrijwillige, expliciete keuze.

- *Definitieve goedkeuring van de Vlaamse Regering*
- *Consultatie vertegenwoordigers van slachtoffergroepen van het naziregime*
- *Indiening in Vlaams Parlement*

D. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest

Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

II. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 2

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 3

Dit artikel definieert een aantal begrippen die in het ontwerp van decreet worden gehanteerd.

Punt 1°-2°: deze punten behoeven geen verdere toelichting.

Punt 3°: in het voorontwerp van decreet, artikel 4, wordt het doel van het decreet besproken, namelijk de behandeling van verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen die tegenwoordig deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap of zich "binnen de Vlaamse Gemeenschap" bevinden.

Cultuurgoederen die tijdelijk (bijvoorbeeld voor bruikleen/onderzoek/restauratie) buiten de Vlaamse Gemeenschap werden gebracht, maar met de intentie om ze opnieuw binnen de Vlaamse Gemeenschap te brengen, worden beschouwd als zich 'binnen de Vlaamse Gemeenschap' bevindend.

Adviesvragen over restitutieverzoeken over cultuurgoederen die definitief buiten de Vlaamse Gemeenschap zijn of worden gebracht, of die zich tijdelijk binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden (bijvoorbeeld voor bruikleen/onderzoek/restauratie), zijn niet ontvankelijk en worden niet behandeld.

Adviesvragen over restitutieverzoeken over cultuurgoederen die eigendom zijn van een federale instelling of van een instelling opgericht door de federale overheid, worden, voor wat dit decreet betreft, niet beschouwd als cultuurgoederen die zich "binnen de Vlaamse Gemeenschap" bevinden.

Adviesvragen over deze cultuurgoederen zijn niet ontvankelijk.

Punt 4°: het claimonderzoek wordt gevoerd naar het cultuurgoed dat centraal staat in het verzoek tot teruggave, waarover de restitutiecommissie adviseert. De restitutiecommissie ontvangt de resultaten van dit claimonderzoek. Indien nodig of gewenst, kan de restitutiecommissie vragen aan de onderzoeker van het claimonderzoek om bijkomend onderzoek te voeren.

Punt 5°-11°: deze punten behoeven geen verdere toelichting.

Artikel 4

Dit artikel verduidelijkt het algemene doel van dit decreet.

Artikel 5

Punt 1° en 2°: om een advies te formuleren over verzoeken tot teruggave, wordt, conform de internationale richtlijnen (cf. supra) een onafhankelijk orgaan tot beoordeling van zulke verzoeken, opgericht: de restitutiecommissie nazi-

roofkunst. Deze restitutiecommissie beoordeelt verzoeken tot teruggave en formuleert hierover een advies. Het gaat dan over cultuurgoederen waarvan de verzoekers stellen dat de oorspronkelijke eigenaar door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (30 januari 1933- 8 mei 1945) onvrijwillig het bezit verloor en die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden. Bij de beoordeling en advisering van de ingediende verzoeken wordt rekening gehouden met de principes van billijkheid en rechtvaardigheid (conform de principes 8 en 9 van de Washington Principles on Nazi-Confiscated Art).

Onder "nazi-roofkunst" wordt doorheen dit decreet een brede definitie bedoeld: cultuurgoederen waarvan de oorspronkelijke eigenaar, door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het nazi-regime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor.

De restitutiecommissie is een adviescommissie. De restitutiecommissie treedt niet op als arbitragecommissie. Het oprichten van een arbitragecommissie voor publiekrechtelijke personen en de regelgeving ter zake is een federale bevoegdheid (artikel 1676, § 3 Gerechtelijk Wetboek).

Door de restitutiecommissie louter als adviescommissie te laten optreden, worden de autonomie van de lokale overheden en het eigendomsrecht gerespecteerd.

Punt 3°: Om de restitutiecommissie transparant en coherent te laten werken, wordt ervoor gekozen om over het mandaat, het reglement, de werking, de procedures en het beslissingskader dat gehanteerd zal worden bij de behandeling van adviesvragen in het kader van dit decreet, (internationaal) te communiceren. Op die manier krijgen adviesvragers van huidige en toekomstige verzoeken tot teruggave duidelijkheid over de manier waarop de adviezen van de adviescommissie tot stand komen en binnen welk kader de commissie inhoudelijk zal werken.

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media zal de werking, het mandaat, het reglement, de procedures en het beslissingskader, vastgelegd in dit decreet, bekend maken. Via de website van het Departement Cultuur, Jeugd en media moet alle informatie beschikbaar zijn en moet tevens een centraal contactpunt bereikbaar zijn, waar nieuwe adviesvragen over claims tot teruggave kunnen worden ingediend.

Punt 4°: Conform het advies van de Commissie de Wever is het de bedoeling om naast dit decreet tot instelling van een toetsingskader en restitutiecommissie ook een flankerend beleid uit te werken, dat zich focust op het uitvoeren van proactief herkomstonderzoek naar mogelijke 'nazi-roofkunst' in cultureel erfgoedorganisaties met lokale overheden als inrichtende macht, of in de Collectie Vlaamse Gemeenschap. De restitutiecommissie krijgt hierin een beleidsadviserende rol.

Punt 5°: in voorkomend geval zal de restitutiecommissie in het kader van de ontvankelijkheidstoets het Departement Cultuur, Jeugd en Media, adviseren over de vraag of nieuwe feiten of omstandigheden worden aangebracht, die een behandeling van een ingediende adviesvraag rechtvaardigen, zoals vermeld in artikel 7, 1°, f), 2°, f), 3°, b), 4°, f) en 5°, b).

Artikel 6

Dit artikel bepaalt wie een adviesvraag over een verzoek tot teruggave kan voorleggen aan de restitutiecommissie.

Artikel 7

Dit artikel verduidelijkt de ontvankelijkheidsvoorwaarden waaraan adviesvragen moeten voldoen. Dit wordt getoetst door het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

In dit artikel wordt een onderscheid gemaakt in procedureverloop naar gelang het gaat om een al dan niet eenzijdige adviesvraag over:

- een verzoek tot teruggave van een cultuurgoed uit de Collectie Vlaamse Gemeenschap;
- een verzoek tot teruggave van een cultuurgoed uit een collectie van een lokale overheid binnen de Vlaamse Gemeenschap ingediend door de verzoeker;
- een verzoek tot teruggave van een cultuurgoed uit een collectie van een lokale overheid binnen de Vlaamse Gemeenschap ingediend door een lokale overheid;
- een verzoek tot teruggave van een cultuurgoed dat zich in een privé-verzameling binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt, ingediend door de verzoeker;
- een verzoek tot teruggave van een cultuurgoed dat zich bevindt in een privéverzameling binnen de Vlaamse Gemeenschap, ingediend door de privé-eigenaar.

In elke situatie gelden evenwel steeds volgende ontvankelijkheidsvereisten:

- a) de verzoeker heeft een onderzoek ingediend dat de onvrijwilligheid van het bezitsverlies prima facie ondersteunt. Dit onderzoek wordt ingediend bij de adviesvraag;
- b) de verzoeker heeft de eigendomspositie van het betreffende cultuurgoed van diens rechtsvoorganger aannemelijk gemaakt. Daarbij dient rekening te worden gehouden met lacunes en dubbelzinnigheden als gevolg van de tijd die is verstreken en de bijzondere omstandigheden van het naziregime (1933-1945) en de Holocaust. De documentatie hiervoor wordt mee ingediend bij de adviesvraag;
- c) de verzoeker heeft aannemelijk gemaakt dat de verzoeker behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar, en alle (bekende) rechthebbenden vertegenwoordigt. De verzoeker dient inzicht te geven in de vermogensrechtelijke positie van de voormalige eigenaar waaruit blijkt wie gerechtigd zijn tot diens vermogen. De documentatie daarover wordt mee ingediend bij de adviesvraag. De restitutiecommissie zal een advies formuleren op basis van deze aangeleverde informatie. Indien het advies teruggave, betaling of een andere materiële of financiële herstelmaatregel aanbeveelt, zal de restitutiecommissie de huidige eigenaar aanraden om voorafgaand aan diens beslissing om uitvoering te geven aan het advies van de commissie, een formele notariële verklaring van erfrecht of andere rechtsgeldige bewijsstukken op te vragen, waaruit blijkt dat de verzoeker effectief behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar en alle rechthebbenden vertegenwoordigt. Het verifiëren van deze informatie is de verantwoordelijkheid van de eigenaar en behoort niet tot het takenpakket van de restitutiecommissie;
- d) de eigenaar of de verzoeker, op basis van de documentatie waarover die beschikt, heeft duidelijkheid verschaft over de huidige juridische status van het betreffende cultuurgoed;

e) ingeval een vertegenwoordiger optreedt voor de verzoeker, bezorgt de vertegenwoordiger een volmacht waaruit blijkt dat de vertegenwoordiger gemachtigd is om in naam van de verzoeker te handelen. Op deze manier is het duidelijk dat de bevoegde dienst die door de Vlaamse Regering wordt aangewezen, aan deze vertegenwoordiger alle informatie die beschikbaar is en met de verzoeker moet uitwisselen, mag bezorgen. De volmacht wordt mee ingediend bij de adviesvraag.

f) het betreft geen zaak waarover een gerechtelijke procedure aanhangig is of in het verleden een inhoudelijk rechterlijk oordeel is gegeven, noch een cultuurgoed waarvan rechthebbenden eerder uitdrukkelijk afstand hebben gedaan. Een adviesvraag kan toch in behandeling worden genomen als nieuwe feiten of omstandigheden worden aangebracht, die een behandeling rechtvaardigen. Bij de afweging daarvan kan de restitutiecommissie om advies worden gevraagd.

Artikel 8

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 9

Het advies van de restitutiecommissie wordt aan alle betrokken partijen bezorgd, ongeacht wie de adviesvrager is.

Artikel 10

Dit artikel regelt de samenstelling van de restitutiecommissie.

Artikel 11

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 12

Een personeelslid van de Vlaamse overheid wordt aangesteld als secretaris van de restitutiecommissie. De beoordeling van het functioneren van dit personeelslid zal gebeuren conform de regels van het Vlaamse personeelsbeleid.

Artikel 13

Wanneer een adviesvraag over een individueel teruggaveverzoek ontvankelijk is verklaard, zal het Departement Cultuur, Jeugd en Media grondig herkomstonderzoek ('claimonderzoek') uitvoeren naar de betwiste cultuurgoederen.

Dit claimonderzoek brengt de herkomstgeschiedenis van het betreffende cultuurgoed in detail in kaart.

In functie van het voeren van het claimonderzoek, wordt de bevoegde dienst die de Vlaamse Regering aanwijst, gemachtigd om informatie uit te wisselen met externe onderzoekers, waarover deze dienst van mening is dat ze een bijdrage kunnen leveren voor het claimonderzoek. Deze informatie-uitwisseling is noodzakelijk om een zo kwalitatief mogelijk claimonderzoek te kunnen voeren.

De restitutiecommissie kan tijdens haar werkzaamheden op elk moment beroep doen op de claimonderzoeker om bijkomende onderzoeksvragen op te nemen, indien de commissie deze vragen relevant acht voor de beoordeling en advisering van het dossier.

Wanneer de commissiespecifieke bijkomende onderzoeksvragen heeft waarop de experts in de restitutiecommissie zelf geen antwoord hebben, bijvoorbeeld omwille van de complexiteit van het ingediende teruggaverzoek, kan de restitutiecommissie zich laten bijstaan door externe experts die bijkomend onderzoek voeren.

Daarnaast kunnen externe experts uitgenodigd worden voor deelname aan de werkzaamheden, om op die manier verschillende standpunten samen te brengen.

Deze externe onderzoekers en externe experts zijn op dezelfde manier gebonden aan de vertrouwelijkheid waaraan de leden van de restitutiecommissie gebonden zijn.

Artikel 14

Conform het advies van de Commissie De Wever en het onderzoeksrapport van prof. dr. Demarsin, zal de restitutiecommissie binnen haar procedures (vast te leggen in het huishoudelijk reglement) het principe van hoor en wederhoor hanteren. Dit houdt in dat zowel de verzoeker de resultaten van het claimonderzoek mag inzien en becommentariëren, als de huidige eigenaar van het betwiste cultuurgoed.

Deze beide insteken zullen meegenomen worden bij de beoordeling en advisering door de restitutiecommissie.

Artikel 15

Opdat de restitutiecommissie de haar opgedragen taken zou kunnen vervullen, heeft zij toegang tot alle informatiebronnen die zij in de uitvoering van haar decretale taak nodig of nuttig acht.

Dit artikel wil die informatiedoorstroom verzekeren door de restitutiecommissie de mogelijkheid te verlenen partijen en derden te horen, of (geschreven) inlichtingen of andersoortige documenten van hen te verkrijgen. Tevens wil deze bepaling verzekeren dat de restitutiecommissie toegang heeft tot alle stukken die zij in verband met de uitoefening van haar taak nodig heeft en die zich in handen van de Vlaamse overheid bevinden.

Artikel 16

Aangezien de oprichting van restitutiecommissie tot doel heeft als maatschappij in Vlaanderen in het reine te komen met het verleden van de nazivervolgung, de Holocaust en de onvolkomenheden van het herstelrecht, is transparantie over de werkzaamheden van deze restitutiecommissie van cruciaal belang.

Het is belangrijk om de restitutiecommissie transparant te laten werken. Het is daarom de bedoeling om de adviezen van de commissie zoveel mogelijk openbaar te maken. Een beperking hierop is de informatie die overeenkomstig artikel II.2, vierde lid, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018 niet mag verspreid worden. Het gaat bijvoorbeeld om informatie waarvan de openbaarmaking afbreuk doet aan de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Indien een advies dergelijke informatie bevat, wordt deze verwijderd. Het gedeelte van het advies dat niet onder één of meer van de uitzonderingsgronden van artikel II.34, II.35 en II.36 valt, wordt openbaar gemaakt.

In functie van de transparantie is het ook de bedoeling om de belangrijkste delen van het verslag in het Engels ter beschikking te stellen.

De restitutiecommissie zal ook jaarlijks verslag uitbrengen aan de Vlaamse Regering over haar werking. De Vlaamse Regering bezorgt het verslag vervolgens aan het Vlaams Parlement.

Artikel 17

De restitutiecommissie zal inhoudelijk en procedureel werken volgens de richtlijnen die in dit decreet worden vastgelegd. Voor de specifieke en operationele uitwerking van deze richtlijnen, zal de restitutiecommissie zelf een huishoudelijk reglement (binnen het via dit decreet vastgelegde kader) uitwerken, dat wordt goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het huishoudelijk reglement wordt openbaar gemaakt.

Artikel 18

Dit artikel schept duidelijkheid op basis van welke documenten de restitutiecommissie een advies zal formuleren.

Het betreft minstens:

- De adviesvraag aan de restitutiecommissie met alle documentatie die noodzakelijk is om ontvankelijk te zijn;
- De ontvankelijkheidstoets van de adviesvraag;
- Het ingediende verzoek tot teruggave dat centraal staat in de adviesvraag;
- Het claimonderzoek dat wordt gevoerd door het Departement Cultuur, Jeugd en Media over de specifieke casus van het verzoek tot teruggave;
- De eventuele bijkomende onderzoeksresultaten of adviezen door externe experts op verzoek van de restitutiecommissie;
- De reacties van verzoeker en huidige eigenaar.

Artikel 19

Dit artikel legt vast welke criteria de commissie in acht moet nemen bij de advisering tot teruggave, afwijzing van het verzoek of tot een andere oplossing voor het teruggaveverzoek. Het zijn de basisprincipes die door de restitutiecommissie gehanteerd zullen worden bij de beoordeling van de verzoeken tot teruggave.

Deze elementen dienen door de commissie gezamenlijk in overweging genomen te worden.

Bij de beoordeling van punt 2 kan de restitutiecommissie zich enkel baseren op de ingediende informatie, waarin de verzoeker aannemelijk heeft gemaakt dat de verzoeker behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar, en alle (bekende) rechthebbenden vertegenwoordigt. De verzoeker dient inzicht te geven in de vermogensrechtelijke positie van de voormalige eigenaar waaruit blijkt wie gerechtigd zijn tot diens vermogen.

De restitutiecommissie zal een advies formuleren op basis van deze, door de verzoeker, aangeleverde informatie.

Het verifiëren van de door de verzoeker aangeleverde informatie inzake de rechthebbenden is de verantwoordelijkheid van de eigenaar en behoort niet tot het takenpakket van de restitutiecommissie noch van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Indien het advies teruggave, betaling of een andere materiële of financiële herstelmaatregel aanbeveelt, dan wordt de eigenaar ten eerste aangeraden om voorafgaand aan diens uiteindelijke beslissing, een formele notariële verklaring van erfrecht of andere rechtsgeldige bewijsstukken op te vragen bij de verzoeker,

waaruit blijkt dat de verzoeker effectief behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar.

Tevens dient de eigenaar de verzoeker, voorafgaand aan zijn beslissing, ook uitdrukkelijk te vragen om een formele notariële verklaring van erfrecht of andere rechtsgeldige bewijsstukken waaruit blijkt dat de verzoeker alle mogelijke rechthebbenden vertegenwoordigt. Zo wordt vermeden dat op een later tijdstip alsnog een claim tot compensatie wordt ingediend door rechthebbenden die niet betrokken werden bij de teruggave of andere herstelmaatregelen.

Het verifiëren van deze informatie is de verantwoordelijkheid van de eigenaar en behoort niet tot het takenpakket van de restitutiecommissie noch het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Bij de beoordeling van de adviesvraag over een verzoek tot teruggave, wordt in 3° opgenomen dat men in acht moet nemen of er al dan niet bijzondere omstandigheden bestaan die de onvoorwaardelijke teruggave in weg staan. Hierbij kan men denken aan conflicterende aanspraken of andere juridische omstandigheden, waaronder een eerder ontvangen financiële vergoeding voor het verlies van het cultuurgoed.

Artikel 20

Dit artikel legt de principes vast die de restitutiecommissie in acht moet nemen bij de beoordeling of de oorspronkelijke eigenaar effectief onvrijwillig het betwiste cultuurgoed door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime heeft verloren in de periode van 30 januari 1933 tot 8 mei 1945.

In geval van bezitsverlies door een eigenaar die tot een door het naziregime vervolgte bevolkingsgroep behoorde in de periode van 30 januari 1933 tot en met 8 mei 1945, geldt een vermoeden van onvrijwillig bezitsverlies (artikel 20, 2° en 3°).

Discriminerende nazimaatregelen die van toepassing waren op de vervolgte bevolkingsgroepen waren onder meer: formeel-juridische maatregelen (wetten, verordeningen), administratieve praktijken, economische uitsluiting, beroepsverboden.

De restitutiecommissie zal bezitsverlies niet enkel beschouwen als een cultuurgoed dat letterlijk van iemand gestolen of geroofd wordt, maar zal ook inbeslagname of toe-eigening van cultuurgoederen op grond van discriminerende nazimaatregelen, verkoop onder dwang (inclusief vluchtgoederen mits de onvrijwilligheid hoogst aannemelijk is) of onbeheerd achterlaten door vlucht of vrijheidsberoving, meenemen.

De restitutiecommissie kan het vermoeden van onvrijwillig bezitsverlies bevestigen of weerleggen door specifieke aanwijzingen zoals:

- de locatie en het moment van het bezitsverlies (was dit in een door de nazi's beheerst gebied?);
- de persoon en functie van de tegenpartij (was er sprake van ongelijke machtsverhoudingen?);
- de hoogte van de tegenprestatie bij een verkoop (weerspiegelt de verkoopprijs de werkelijke waarde?);
- kon de oorspronkelijke eigenaar vrij beschikken over de verkoopprijs of is dat bedrag aangewend voor het voldoen van discriminerende belastingen of kosten voor onderduik of voor een vlucht?

In navolging van de *Best Practices* en de praktijk in de omringende landen houdt de restitutiecommissie de mogelijkheid open om de verkoop van zogenaamde

'vluchtgoederen' - waarbij het gaat om kunstwerken die in derde landen werden verkocht door gevluchte eigenaren op een moment dat deze derde landen nog niet onder Nazi-bewind vielen – als onvrijwillig aan te merken.

Hetzelfde geldt voor (met instemming van de verkoper tot stand gekomen) handelsverkopen. In deze beide gevallen dienen de verzoekers de onvrijwilligheid echter in hoge mate aannemelijk te maken.

Artikel 21

De restitutiecommissie neemt, mits ontvankelijk, alle adviesvragen over de verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, op. Zo draagt de restitutiecommissie bij tot een uniforme en transparante behandeling van de verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

Dit decreet legt enkel het gevolg van de adviezen gericht aan de Vlaamse regering vast. De opvolging van adviezen gericht aan verzoekers en/of lokale overheden en/of privé-eigenaars, behoort volledig tot de verantwoordelijkheid van de adviesvragers zelf.

Het decreet bepaalt dat de Vlaamse Regering, na het advies van de restitutiecommissie, autonoom een beslissing neemt over een verzoek tot teruggave van een cultuurgoed uit de Collectie Vlaamse Gemeenschap.

Deze beslissing kan een beslissing tot (voorwaardelijke of onvoorwaardelijke) teruggave, niet-teruggave, (gedeeltelijke) vergoeding, of een andere vorm van herstelmaatregel zijn.

Artikel 22

Indien deze beslissing zal leiden tot een teruggave van het betreffende cultuurgoed, is de Vlaamse Regering via dit decreet ook gemachtigd om het cultuurgoed uit het publieke domein te onttrekken en vervolgens in eigendom over te dragen aan de verzoekers.

Artikel 23

Het verwerken van persoonsgegevens in het kader van dit ontwerp van decreet berust op het uitvoeren van een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust in de zin van artikel 6, 1., c) van de AVG. Het is de intentie om het Departement Cultuur, Jeugd en Media aan te duiden als verwerkingsverantwoordelijke voor persoonsgegevens in het besluit van de Vlaamse Regering.

Bovendien bepaalt dit artikel ook het doel van de verwerking van persoonsgegevens.

Artikel 24

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 25

Dit artikel bepaalt op welke categorieën van persoonsgegevens de verwerking van persoonsgegevens in het kader van dit ontwerp van decreet betrekking heeft.

De identificatiegegevens en de adres-en contactgegevens laten het Departement Cultuur, Jeugd en Media toe om de in het dossier betrokken perso(n)en te identificeren evenals om op een correcte wijze schriftelijk contact met hen op te

nemen. Deze gegevens zijn eveneens pertinent met het oog op het onderhouden van de contacten met de leden van diverse commissies en raden.

Van de verzoekers wordt de vermogensrechterlijke positie van de oorspronkelijke eigenaar, waaruit blijkt dat het aannemelijk is dat de verzoeker behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar, en alle bekende rechthebbenden vertegenwoordigt, verwerkt. Deze informatie is immers noodzakelijk aanwezig in het dossier alvorens de restitutiecommissie de adviesvraag in behandeling kan nemen (conform artikel 7).

Artikel 26

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 27

Conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming mogen persoonsgegevens niet langer worden bewaard dan strikt noodzakelijk. De bewaartermijnen zijn gebaseerd op artikel 41 van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën van 29 maart 2019; artikel 41 van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën is op zijn beurt gebaseerd op de verjaringstermijn van het Burgerlijk Wetboek, die tien jaar bedraagt (artikel 2262bis). Gelet op deze algemene verjaringstermijn van tien jaar voor persoonlijke rechtsvorderingen is een bewaartermijn van tien jaar verantwoord, gelet op mogelijke geschillen die kunnen voortvloeien uit de subsidiëring en het toezicht daarop.

Titel III, hoofdstuk 3, afdeling 5, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018 voorziet in een regeling voor het beheren en bewaren van bestuursdocumenten waar o.a. alle instanties van de Vlaamse administratie zich moeten houden.

Die regeling verplicht die Vlaamse instanties om voor alle categorieën van informatie die ze in het kader van haar opdrachten ontvangt of creëert, een selectieregel op te stellen (art. III.87) en die ter goedkeuring voor te leggen aan de bevoegde selectiecommissie (art. III.88).

De bewaartermijn voor de te verwerken persoonsgegevens zal dus vastgelegd worden in de selectieregels. Het principe daarbij is dat de persoonsgegevens bewaard worden met inachtneming van alle maatregelen die de vertrouwelijkheid en de veiligheid van de gegevens waarborgen en dat ze niet langer bewaard worden dan noodzakelijk. Het is niet aangewezen om af te wijken van deze generieke regeling inzake bewaring van bestuursdocumenten zoals bepaald in het Bestuursdecreet.

Na afloop van de vooropgestelde tien jaar durende bewaring van de persoonsgegevens zal een definitieve bestemming worden bepaald. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat het noodzakelijk is om de eigendomsgeschiedenis van het cultuurgoed waarvan om de teruggave werd gevraagd en waarover uitgebreid onderzoek gebeurde, te bewaren en bij te houden. Het dossier geeft inzicht in de herkomstgeschiedenis van het cultuurgoed en in de vermogensrechtelijke positie van de voormalige eigenaar waaruit blijkt wie gerechtigd is tot diens vermogen. Met het oog op toekomstige verzoeken tot teruggave of toekomstige discussies omtrent het cultuurgoed, is een definitieve bewaring van de persoonsgegevens noodzakelijk.

Artikel 28

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 29

Het voor het publiek toegankelijk maken van deze informatie vergroot de transparantie wat het gebruik van middelen voor cultuur betreft en bevordert een goed financieel beheer, met name door de publieke controle op de bestede middelen te versterken.

Gezien het doorslaggevende belang van de nagestreefde doeleinden, is het in het licht van het evenredigheidsbeginsel en de vereiste bescherming van de persoonsgegevens gerechtvaardigd om te voorzien in algemene bekendmaking van de relevante informatie, aangezien dit niet verder gaat dan wat in een democratische samenleving en ter voorkoming van onregelmatigheden noodzakelijk is.

Artikel 30

Het voor het publiek toegankelijk maken van deze informatie vergroot de transparantie wat het gebruik van middelen voor cultuur betreft en bevordert een goed financieel beheer, met name door de publieke controle op de bestede middelen te versterken.

Gezien het doorslaggevende belang van de nagestreefde doeleinden, is het in het licht van het evenredigheidsbeginsel en de vereiste bescherming van de persoonsgegevens gerechtvaardigd om te voorzien in algemene bekendmaking van de relevante informatie, aangezien dit niet verder gaat dan wat in een democratische samenleving en ter voorkoming van onregelmatigheden noodzakelijk is.

Artikel 31

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 32

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen,

Caroline GENNEZ